

Ontkoppeling groei en broeikasgasemissies

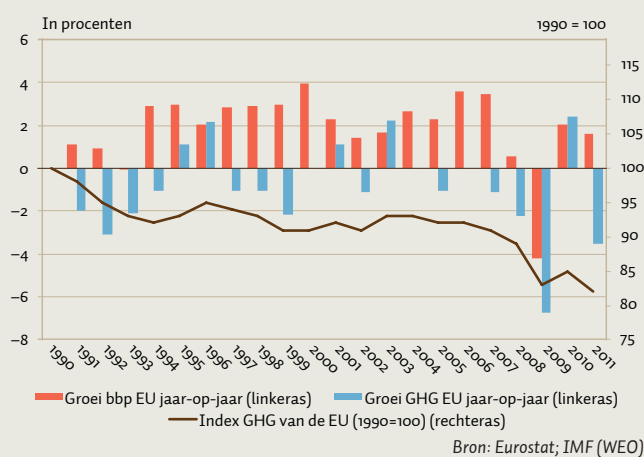
INTERNATIONAAL

In internationale energie- en klimaatonderhandelingen wordt vaak de nadruk gelegd op het verband tussen economische groei en de negatieve milieueffecten van economische bedrijvigheid. De EU probeert dit patroon te doorbreken door te streven naar duurzame economische groei en heeft zich gecommitteerd aan 20 procent broeikasgasemissiereductie in 2020 ten opzichte van 1990. Volgens de laatste schattingen van het Europees Milieuagentschap is deze doelstelling bijna bereikt. Volgens de OESO is er sprake van ontkoppeling indien de samenhang tussen groei en milieudruk zich niet langer voordoet. Er wordt gesproken van relatieve ontkoppeling wanneer de groei van de milieudrukvariabele gelijk blijft of minder hard toeneemt dan de groei van de economische variabele. Bij een absolute ontkoppeling vertoont de milieudrukvariabele in absolute termen een tegengestelde beweging ten opzichte van de economische variabele.

In de figuur is de ontwikkeling van de economie (bbp) en broeikasgasemissies (GHG) van de EU weergegeven. De figuur laat een absolute ontkoppeling zien over de lange termijn. Hierbij bedroeg de economische groei van de EU in de periode 1990–2011 48 procent, terwijl emissies met bijna 18 procent zijn gedaald. De kritiek dat de gestelde emissiereductie enkel middels groeivertraging in tijden van crisis wordt bereikt, lijkt door de figuur te worden ontkracht. Ondanks dat de figuur een langetermijntonkoppeling aantoont, zijn er wel verschillende kortetermijnbewegingen waar te nemen, waarbij perioden van positieve correlatie, relatieve ontkoppeling en absolute ontkoppeling elkaar afwisselen. Naast Europese beleidsmaatregelen kunnen er ook andere factoren

in het spel zijn, zoals een verschuiving van Europese comparatieve voordelen naar minder energie-intensieve sectoren. Hierdoor verplaatsen vervuilende productiemethoden mogelijk naar opkomende economieën wegens verschillen in duurzaamheidseisen ('emissieweglek'). De EU stelt derhalve ontkoppelingstrategieën van niet-EU landen als voorwaarde aan een verdergaande Europese verplichting van 30 procent reductie in 2020 om emissieweglek te beperken en actie voor duurzame groei te verbreden. ■ MALAYA ZUMEL (MINISTERIE VAN FINANCIËN)

Groei economie en broeikasgasemissies in EU

Pensioenfondsbeleggingen boven duizend miljard euro

MONETAIR & FINANCIËEL

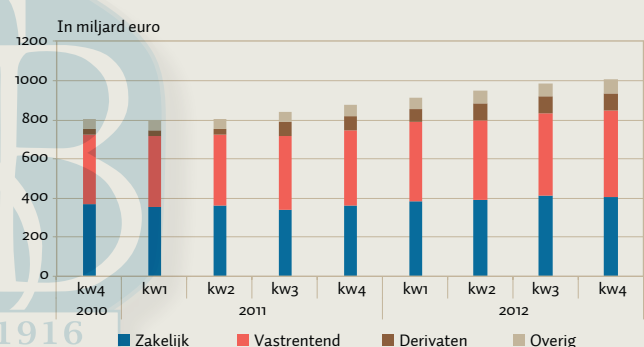
De beleggingen van de pensioenfondsen hebben eind 2012 een mijlpaal bereikt: de omvang van het belegde vermogen passeerde de 1000 miljard euro. Sinds medio 2011 is het vermogen in elk van de zes daaropvolgende kwartalen gestaag toegenomen van 803 miljard euro naar 1007 miljard euro.

De belangrijkste oorzaak voor deze groei zijn koerswinsten geweest (plus 147 miljard euro). Gunstige ontwikkelingen op de valutamarkten droegen bij aan die koerswinsten. Zo apprecieerden in deze periode de Amerikaanse dollar en de Japanse yen ten opzichte van de euro met ongeveer 10 respectievelijk 6 procent. Ongeveer de helft van alle pensioenbeleggingen is gedenomineerd in vreemde valuta en profiteerde dus van deze appreciatie. Ook namen vooral buitenlandse aandelenindices sterk toe. De MSCI Worldindex, die voor pensioenfondsen een belangrijke benchmark is, steeg met 12,3 procent. Bovendien daalden kapitaalmarktrentes in deze periode aanzienlijk. De rente op tienjaarsstaatsleningen binnen het eurogebied zakte met 170 basispunten, wat een positieve uitwerking had op de portefeuille met vastrentende waarden en de omvang van de rentederivaten. De andere oorzaak voor de groei van de beleggingsportefeuilles zijn de netto-aankopen van zowel zakelijke als vastrentende waarden. In de genoemde periode werd er per saldo voor 57 miljard euro aangekocht.

De samenstelling van de beleggingsportefeuille is sinds medio 2011 enigszins gewijzigd. Het belang van de portefeuille met zakelijke waarden is afgenomen van 45 naar ongeveer 40 procent, terwijl het belang van de derivatenportefeuille meer dan verdubbeld is in deze periode. Het

betreft daarbij vooral de portefeuille met rentederivaten (voornamelijk swaps) waarmee pensioenfondsen de rentemismatch tussen vastrentende waarden enerzijds en hun rentegevoelige verplichtingen (de technische voorzieningen) anderzijds afdekken. Omdat de rentegevoelige verplichtingen vrijwel altijd omvangrijker zijn dan de daar tegenoverstaande vastrentende beleggingen, dekken pensioenfondsen zich in tegen een daling van kapitaalmarktrentes. Doordat deze daling zich in deze periode daadwerkelijk heeft gemanifesteerd, zijn de daarvoor afgesloten rentederivatencontracten sterk in waarde toegenomen. ■ ENRICO VROOMBOUT (DNB)

Beleggingen pensioenfondsen

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Uitkeringen pieken in inkomensverdeling van vrouwen

ARBEIDSMARKT

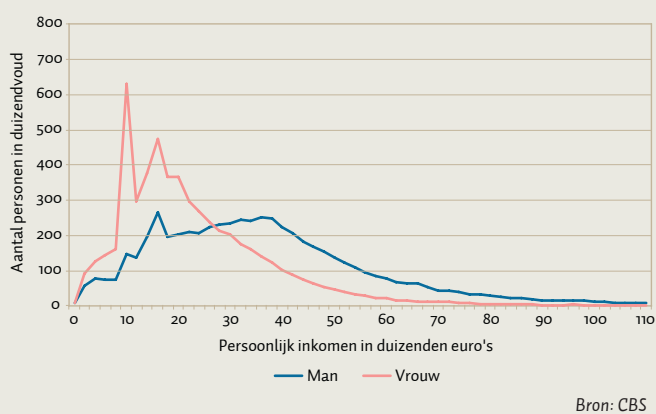
In 2011 hadden 12,7 miljoen mensen in Nederland een persoonlijk bruto-inkomen dat bestond uit loon, winst, uitkeringen inkomensverzekeringen of uitkeringen sociale voorzieningen. Bijna 11,6 miljoen van hen, 6 miljoen mannen en 5,6 miljoen vrouwen, ontvingen gedurende het hele jaar inkomen. Gemiddeld hadden mannen met bijna 39.000 euro fors meer inkomen dan vrouwen (23.000 euro). In de verdeling van het persoonlijk inkomen over inkomensgroepen, weergegeven door het aantal personen per klasse van 2000 euro, springen bij vrouwen twee pieken in het oog. De hoogste piek (inkomen tus-

sen 8000 en 10.000 euro) betreft voor bijna twee derde gehuwde vrouwen voor wie de partner-AOW (9.430 euro bruto in 2011), eventueel aangevuld met een klein aanvullend pensioen, de enige vorm van inkomen was. Bij de tweede piek (inkomen tussen 14.000 en 16.000 euro), die ook bij mannen opvalt, gaat het in een kwart van de gevallen om alleenstaande AOW'ers (in 2011 bedroeg de bruto-AOW 13.510 euro) met een klein aanvullend pensioen. Ook betreft het voor een deel alleenstaanden in de bijstand (de bruto-bijstandsuitkering was 15.170 euro). Relatief veel vrouwen hebben een inkomen rond de 18.000 euro. Dit zijn vooral bijstandsmoeders.

De inkomensverdeling van mannen concentreert zich minder rond bepaalde inkomens. Bovendien komen hogere inkomens bij hen vaker voor. Zo had 3,5 procent een inkomen boven 100.000 euro tegen 0,5 procent vrouwen. Dat vrouwen gemiddeld een lager inkomen hebben, komt doordat hun arbeidsparticipatie – ondanks de voortdurende toename sinds begin jaren negentig – nog steeds lager is dan die van mannen en dat zij bovendien veel vaker in deeltijd werken (73 procent versus 19 procent mannen in 2011). Daarnaast is het uurloon van vrouwen gemiddeld bijna twintig procent lager dan van mannen. Zij werken dikwijls in minder goed betalende sectoren en beroepen.

Doordat vrouwen een lager inkomen hebben uit betaald werk, ontvangen ze bij een eventueel verlies van arbeid ook een lagere werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. Ook hun werkgerelateerde pensioenen komen lager uit. ■ **MARION VAN DEN BRAKEL** (CBS)

Inkomensverdeling mannen en vrouwen, 2011

Banen en gevechtsvliegtuigen

ECONOMIE & SAMENLEVING

In het Joint Strike Fighter-programma (JSF) werkt Nederland samen met de VS en andere landen aan een nieuw jachtvliegtuig. Een van de motieven voor deze deelname is dat het banen oplevert. De schattingen in de tabel laten zien dat het JSF-project 24 tot 38 miljard euro aan omzet oplevert, opgeteld over de gehele levensduur van de toestellen. Ook ontstaan er tot en met 2017 in totaal 500 tot 1350 arbeidsjaren aan extra banen. Op langere termijn leidt het project tot verdringing van andere banen. Bij die verdringing stijgt de productiviteit. Per saldo neemt de netto toegevoegde waarde met honderden miljoenen euro's toe.

Verdringing van bestaande banen heeft twee oorzaken. Ten eerste worden nieuwe banen vaak vervuld door mensen die uit andere banen komen. Zij laten elders vacatures achter, waarvoor ook weer moet worden geworven. Uiteindelijk zal een deel van de vacatures niet worden vervuld. Werk aan de JSF wordt vooral uitgevoerd door technisch personeel dat schaars is – zelfs nu nog, in een ruime arbeidsmarkt. Voor technische banen is daarom ingeschat dat deze niet door werklozen kunnen worden vervuld. Voor niet-technische banen is aangenomen dat deze voor 25 tot 75 procent leiden tot vermindering van werkloosheid.

Ten tweede is verondersteld – op basis van de algemeen-evenwichtstheorie – dat er op lange termijn een tendens naar evenwicht op de arbeidsmarkt is. Als de werkloosheid daalt (of minder stijgt) door extra JSF-gerelateerde banen, leidt dit tot extra loonstijging. Dit heeft als gevolg dat elders in de economie banen verdwijnen, bijvoorbeeld omdat bedrijven minder groeien. Uiteindelijk is de werkgelegenheid hierdoor even groot als zonder JSF-project. Het project leidt dan alleen tot verschuiving van banen. Wel zullen de verschuivingen samengaan met stijgingen van productiviteit en lonen. En daar komen wellicht nog extra innovatie-effecten bij. ■ **CARL KOOPMANS** (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Omzet en werkgelegenheid door JSF

	Gecumuleerde effecten	
	2013–2017	2018–2074
Omzet (in miljard euro)	1,1 à 1,7	23,2 à 36,6
Netto arbeidsjaren	500 à 1350	-1830 à -500
Netto toegevoegde waarde (in miljoen euro)	70 à 160	110 à 690

Bron: SEO Rapport, 2012(80)

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.